

21 Απριλίου 2022

Έλληνες και Τούρκοι

/ [Γενικά Θέματα](#)

Έλληνες και Τούρκοι
Φώτης Κόντογλου

Τον καιρό που φανερωθήκανε οι Τούρκοι στη Μικρά Ασία ήτανε μια μικρή φυλή. Για να πληθύνουνε πιάσανε και αλλαξοπιστούσανε τους ντόπιους, που οι περισσότεροι ήτανε Έλληνες. Μ' αυτόν τον διαβολικό τρόπο, που λένε πως τον σοφίστηκε ένα ιμάμης, γινήκανε ένα μεγάλο έθνος. Αλλά αυτός ο τεχνητός τρόπος για να πληθαίνουνε έπαψε κάποτε και πιάσανε πάλι να λιγοστεύουνε. Ο Γερμανός καθηγητής Krumbacher γράφει πως όσον καιρό η Τουρκία θρεφότανε από τους λαούς που είχε σκλαβώσει κι από τα πλούτη που ήτανε μαζεμένα επί αιώνες, μεγάλωνε και δυνάμωνε, ως που έγινε ο φόβος της Ευρώπης. Αλλά σαν περάσανε πια εκείνα τα ευτυχισμένα χρόνια άρχισε να πίνει το δικό της αίμα, που δεν μπαίνει στη θέση του με τίποτα. Μ' όλο που είχανε χαρέμια με πολλές γυναίκες και μ' όλο που ήταν αφέντες σ' αυτή τη χώρα, ολοένα κατρακυλούσανε, αντί να πάνε μπροστά. Σ' αυτό συνέργησε πολύ η αδιάκοπη και πολύχρονη στρατολογία, μα περισσότερο η παρά φύση ασωτεία κι ο εκφυλισμός ήταν η αιτία που αραίωνε ολοένα ο τούρκικος πληθυσμός, βάλε και την κακή διοίκηση, μ' όλο που την ίδια διοίκηση είχανε και οι Έλληνες ραγιάδες και μάλιστα πολύ χειρότερη.

Ο Έλληνας αντέχει πολύ περισσότερο από τον Τούρκο, γιατί έχει περισσότερη ζωή μέσα του κι η εξυπνάδα του τον δυναμώνει, το πνεύμα του τον στερεώνει, η εργατικότητά του κάνει τη ζωή του πιο ευχάριστη κι αυτόν ανοιχτόκαρδο και αισιόδοξο. Ενώ ο Τούρκος έχει πολλά καλά, είναι καλοκάγαθος, απλοϊκός και φιλόξενος, σαν δεν τον έχει πιάσει ο φανατισμός, που τον κάνει από πρόβατο θεριό, αλλά είναι βαρύς και αδιάφορος, δεν αγαπά τη δουλειά, δεν έχει το κέφι που έχει ο Έλληνας, κι αυτή η φυσική νωθρότητά του χειροτερεύει από την πίστη που έχει στο «κισμέτ», στο γραφτό κι έτσι κι η λίγη δραστηριότητά του χάνεται ολότελα.

Οι Τούρκοι δεν αγαπούνε τη θάλασσα, τη θαλασσινή ζωή και το εμπόριο, γι αυτό φεύγουνε από τη ακροθαλασσιά και τραβάνε παραμέσα στη στεριά. Ενώ οι Έλληνες κατοικούσανε οι περισσότεροι κοντά στη θάλασσα και κάνανε το εμπόριο με τα καράβια, πηγαίνοντας μέχρι το Μισίρι, τη Ρουμανία, τη Ρουσία, το Τριέστι και τη Μαρσίλια. Κοντά στο εμπόριο οι Έλληνες είχανε στα χέρια τους όλες τις τέχνες και κάθε επιχείρηση.

Μετά το 1800 ο τούρκικος πληθυσμός της Μικράς Ασίας αραίωσε πολύ κι η κυβέρνηση για να τον δυναμώσει έφερε στην Ανατολή πολλούς Τούρκους από τις χώρες που είχανε λευτερωθεί, όπως από την Παλιά Ελλάδα, από τη Μποσνία, από τη Αυστρία, από τη Βουλγαρία καθώς και πολλούς Τσερκέζους από τη Ρωσία, ως τα 1900. Αυτοί ήταν οι λεγόμενοι μουατζιρηδες. Αλλά και πάλι δε μπορέσανε οι μετανάστες να δυναμώσουνε τον τούρκικο πληθυσμό. Μάλιστα φέρανε στην Ανατολή μεγάλη αναστάτωση. Τελευταία πήγανε στη Μικρά Ασία κι οι πρόσφυγες

από τα ελληνικά νησιά και από την Κρήτη κι έτσι οι δυσκολίες πληθύνανε, μ' όλη την απέραντη γη που έχουνε οι Τούρκοι στη εξουσία τους.

Πολλοί ευρωπαίοι επιστήμονες, δημοσιογράφοι και άλλοι που ταξιδέψανε στην Ανατολή κατά τα τελευταία χρόνια, προ πάντων πριν από τα 1900, έχουνε γράψει γι' αυτή την κατάσταση της Μικράς Ασίας και μάλιστα θαυμάσανε, πως μπορέσανε οι Έλληνες να μην εξοντωθούνε ύστερ' από τόσα που πάθανε επί αιώνες. Ανάμεσα σ' αυτούς ήτανε ο σπουδαίος Γάλλος Γεωγράφος Reclus, ο Quinet, που γράφει πως οι Έλληνες φαίνονται καθαρά πως είναι απόγονοι των Αρχαίων, ο Αυστριακός Αρχαιολόγος Benndorf, ο Duetemple, ο Perrot, ο Henri Mathieu, ο Γερμανός Βυζαντινολόγος Gelzer, ο Γερμανός Philippson, που ήταν ένας από τους πιο ενθουσιώδεις, ο Rath, ο Αρχαιολόγος Humann, ο Deschamps, ο Schwinitz και πολλοί άλλοι. Ο Εγγλέζος Ramsay, που ταξίδευε στη Μικρά Ασία δώδεκα ολάκερα χρόνια γράφει:

«Στα τούρκικα χωριά οι γυναίκες, απ' όσα είδα κι άκουσα, είναι πιο αδύνατες και στο σώμα και στο πνεύμα, γιατί στην παιδική ηλικία τους ζήσανε άσχημα. Οι Ελληνίδες όμως μου κάμανε μεγάλη εντύπωση, γιατί είναι πιο καλές και ηθικές κι από τους άντρες τους, καλωκανωμένες κι έξυπνες. Από τούτη τη διαφορά πρέπει κανένας να κρίνει το μέλλον για τις δυο φυλές. Οι Ελληνίδες είναι η πλούσια γη που θα ξεπεταχτούνε οι μέλλουσες γενεές με δύναμη. Ενώ οι Τουρκάλες όπως είναι ελαττωματικές κι εξαντλημένες θα γεννήσουνε παιδιά φτωχά και στο σώμα και στο πνεύμα. Αυτή είναι η αιτία που εκφυλίζεται ολοένα ο τουρκικός λαός»

Και παρακάτω λέγει: «Ο καμηλαρτζής (ο καμηλάτης) είναι πάντα Τούρκος ή Τουρκομάνος. Αλλά αυτός που έχει δικές του τις καμήλες και τα εμπορεύματα είναι χριστιανός».

Τα πιο σπουδαία κέντρα του Μικρασιατικού πολιτισμού ήτανε οι παρακάτω Πολιτείες: Η Σμύρνη, το πιο εμπορικό λιμάνι της Ανατολής, το Αϊβαλί (Κυδωνίες), το πιο ελληνικό μέρος της Μικράς Ασίας, τα Βουρλά, το Αϊδίني με τα μεγάλα παζάρια, η Μαγνησία, μέσα σ' έναν μεγάλο κάμπο, η Πέργαμος, η παλιά και η νέα Φώκεια, πολιτείες ελληνικότατες, το Αδραμύτι, πολιτεία πολύ αρχαία, η Προύσα, η ξακουστή πολιτεία, πρώτη πρωτεύουσα των Τούρκων και πολλές άλλες. Το άσπρο χαρτί που μου απομένει είναι πολύ λίγο για να γράψω όλες τις ελληνικές πολιτείες της Μικράς Ασίας ή τουλάχιστον όσες είχανε ζωντανούς Έλληνες, όπως ήτανε τα Σώκια, ο Τσεσμές, τα Αλάτσατα, το Φρένελι, τα Μοσκονήσια, το Κέμερι, τα Μουντανιά, η Κίος, το Μιχαλίτσι, η Αρτάκη, η Πάνορμος, ο Μαρμαράς, το Εσκή Σεχίρ, η Κιουτάχεια, το Αξάρι, η Φιλαδέλφεια, ο Κασαμπάς, το Ναζλί, το Ντενιζλί, η Αττάλεια, η Μάκρη και πλήθος άλλες. Και ποιος να μετρήσει και να ιστορήσει τις ελληνικές πολιτείες του Πόντου, αρχαιότατα κάστρα του Ελληνισμού, την

Τραπεζούντα, την Κερασούντα, τη Σινώπη, τα Κοτύωρα ή τις πολιτείες της Καππαδοκίας, που στάθηκε η Αγία Τράπεζα της Ορθοδοξίας, την Καισάρεια, το Μουταλάσκι, τη Σινασό και τόσες άλλες;

Όλοι οι Έλληνες, σε κάθε χώρα, αγαπούνε τη θρησκεία τους. Οι Μικρασιάτες όμως την αγαπούνε ακόμη περισσότερο. Η Μικρά Ασία ήτανε Βυζάντιο. Οι εκκλησιές ήτανε ακαταμέτρητες. Κι όλοι, μικροί μεγάλοι, ακόμη κι οι γυναίκες ξέρανε να ψέλνουνε. Η παράδοση ήτανε ολοζώντανη μέσα στις καρδιές τους. Κατά τα χρόνια της σκλαβιάς πλήθος Χριστιανοί μαρτυρήσανε κι αγιάσανε. Είναι γραμμένοι σε ένα βιβλίο λεγόμενο «Μέγα Μαρτυρολόγιο». Για τους Έλληνες η θρησκεία είναι τόσο σπουδαία όσο σε κανέναν άλλο λαό. Θρησκεία και Πατρίδα είναι μαζί. Όσο είχε πίστη ο Έλληνας, οι διάφορες προπαγάνδες δεν κάνανε τίποτα. Τώρα μονάχα, που μπήκε η απιστία σε πολλές ελληνικές ψυχές, κι ο υλισμός κι η καλοπέραση καταστρέψανε την πνευματική ευαισθησία του, τώρα οι διάφορες προπαγάνδες απλώσανε στο έθνος μας.

Σα χριστιανός ποθώ να βλέπω να ζούνε σαν αδέρφια όλοι οι άνθρωποι, να μην οχτρεύονται ο ένας τον άλλον. Οι Έλληνες κι οι Τούρκοι ζήσανε αιώνες ο ένας κοντά στον άλλον. Αν δεν κάνω λάθος οι Έλληνες είναι πιο βολικοί για μια τέτοια ειρηνική ζωή. Δεν το λέγω επειδή είμαι Έλληνας, αλλά γιατί αυτή είναι η αλήθεια. Ο φλογερός πατριωτισμός που έχουμε δεν εκφυλίζεται ποτέ σε σιχαμερό σωβινισμό. Κι ούτε οχτρεύονται οι Έλληνες τους ξένους, μάλιστα τους αγαπάνε τόσο, που το παρακάνουνε. Οι αιχμάλωτοι που πιάσανε στους πολέμους, οι Ιταλοί, οι Γερμανοί, οι Τούρκοι, οι ίδιοι μαρτυρούνε πως ο Έλληνας είναι μεγαλόψυχος στους οχτρούς του, πως ξεχνά γρήγορα το κακό που του έκανε ο άλλος. Οι Εβραίοι, που κακοπαθήσανε και μαρτυρήσανε σε άλλες χώρες, στην Ελλάδα ζήσανε και ζούνε σα να 'ναι στον τόπο τους κι αυτό το λένε με ευγνωμοσύνη. Το ίδιο και οι Αρμένηδες. Και τούτο το φαινόμενο έχει μεγαλύτερη σημασία αν συλλογιστεί κανένας τα στενά σύνορά μας και τη φτώχεια μας, σε καιρό που άλλες χώρες, πλούσιες κι απέραντες, δε χωνεύουνε τον ξένο που πάτησε στο χώμα τους. Σε καμιά χώρα ο ξένος, όποιος και να' ναι, δε ζει με τόση ελευθερία και τόσο ευχάριστα όσο στην Ελλάδα - στη μικρή, στη φτωχή και στη χιλιοαδικημένη Ελλάδα.

[Από το βιβλίο του «Η Πονεμένη Ρωμοσύνη» (1963)]